

МЕДИЦИНСКО СПИСАНИЕ

ИЗДАВА

ВАРНЕНСКОТО МЕДИЦИНСКО ДРУЖЕСТВО.

Излиза на 1, 10 и 20 число сѣки мѣсецъ.

ЦѢНАТА ЗА ГОДИНА
Въ БѢлгария 8 лева
Въ СТРАНСТВО 8½ « златни

ПОДПИСКИ СЕ ПРИЕМАТЪ
ВЪ РЕДАКЦИЯТА НА
«Медицинско Списание», Варна.

СЪДЪРЖАНИЕ: *За въздуха и неговото значение. — Холерата споредъ най нова точка на зрѣнието. — Първата помощ при нещастни случаи.*

За въздуха и неговото значение.

Продължение отъ № 14.

Гробницата могатъ твърдѣ често да развалятъ въздуха. Това не иска никакви доказателстви. Тамъ, гдѣто има лешове, тамъ има разлагане на органическитѣ вещества, слѣдоват. образуване на различни гнилостни вещества, които, като проникватъ на повърхността на земята благодарение на нейната шупливостъ, смѣсватъ ся съ въздуха и го развалятъ. Твърдѣ често най тънцитѣ изслѣдвания не могатъ да откриятъ въ въздуха никакви вредителни смѣски, но нашия носъ ги твърдѣ легко осѣща, такъвъ въздухъ не може да бѣде здравъ. Когато въ нѣкое гробнице има малко трупове, то газовеѣ, които ся развиватъ при гниението сѣ твърдѣ малко и тѣ, като проникватъ въ въздуха твърдѣ скоро сѣ разрѣждатъ въ него и за това въздуха не може тѣй скоро да ся развали; нѣ щомъ бѣдѣтъ заровени твърдѣ много трупове, а още повече въ единъ и сѣщъ гробъ, то въ едно и сѣщо време сѣ образуватъ тѣй много гнилостни газове, щото тѣ като проникватъ

въ въздуха, развалят го и даже могат да породят различни болѣсти. Много отъ гниещитѣ вещества оставатъ въ земята и съ време въ земята сѣ набиратъ тѣй много отъ тѣзи вещества, щото земята не може вече да попиwa онѣзи, които отъ ново се образуватъ. За това старитѣ гробища при едни и сѣщи условия могатъ да разпространяватъ повече зловоние, отъ колкото новитѣ. За ю скорото или по бавното гниение на труповетѣ има голѣмо значение шупливостта на земята; колкото повече е шуплива една земя, слѣдов. колкото по легко прониква въ нея въздуха, толкова по скоро гниятъ труповетѣ, защото гниението става за смѣтка на кислорода на въздуха. Като такива земи сѣ варовититѣ (кпречливитѣ) и песъчливи земи; глиниститѣ и водни (мочурливи) мѣста сѣ най непрактични за това, тѣзи земи сѣ твърдѣ малко или съвсѣмъ не сѣ шупливи, за това въ тѣхъ гниението става твърдѣ бавно и газоветѣ като нѣма отъ гдѣ да излѣзатъ, събиратъ ся въ голѣмо количество.

Отъ качеството на земята зависи и величината (дълбочината) на гробоветѣ; дълбочината на гробоветѣ зависи освѣнъ това отъ голѣмата или малка влажностъ на земята, нейното расположение по отношение къмъ вѣтроветѣ. Колкото повече свойството на земята спомага за по-скорошното гниение на труповетѣ, толкова по плитки могатъ да бѣдѣтъ гробоветѣ и напротивъ. Прието е че гробоветѣ трѣбва да бѣдѣтъ дълбоки не по малко отъ 2 метра (около 3 аршина). Мѣста за гробища ся избиратъ така щото по направление на господствующитѣ вѣтрове, гробищата да бѣдѣтъ задъветроветѣ тѣй щото кога ветроветѣ духатъ да не могатъ да носятъ миризмитѣ въ градътъ, ако ли пъкъ има могили, то по добро е гробищата да ся задъ могилитѣ. Тѣй като всичкитѣ газообразни испарения отъ гробищата сѣ (освѣнъ въглената киселина) по лежки отъ атмосферния въздухъ то добръ е гробищата да сѣ на високо мѣсто. По горѣ бѣхме казали, че въ влажнитѣ земи труповетѣ твърдѣ по лесно гниятъ, за това гробищата не трѣбва твърдѣ много да ся насаждатъ съ растения, тѣй като растенията задържатъ

влагата а съ това наедно и гниенето на труповетъ става на бавно.

Отъ голѣма важность е въпроса, *колко години слѣдъ затварянието на гробищата, тѣ могатъ да бѣждатъ употребени за други цѣли?* Нѣма съмнѣние, че при рѣшеніето на този въпросъ, трѣбва да се взематъ въ внимание твърдѣ много обстоятелства, качеството на земята (влажна ли е тя или суха, песъчлива, варовита или е отъ гнила), отъ какви болѣсти сж били заравяни, и много др. Този срокъ въ различни държави не е еднакъвъ, въ Франция 5 години, въ Пруссия 16 години, а въ Россія 30 години.

Заходитъ и иризитъ (капалитѣ по които ся считатъ човѣшкитѣ испражнения и други нечистотии) твърдѣ често развалятъ въздуха, който дѣхаме. Тѣзи нечистотии освѣнъ неорганическитѣ вещества съдържатъ твърдѣ много органически, които като се разлагатъ, распространяватъ зловоние и развалятъ съ това въздуха. Между другитѣ газове, които ся образуватъ при гниеніето на човѣшкитѣ испражнения, сж тяфенъ водородъ и аммоніакъ, които най много развалятъ въздуха и сж най вредни за здравіето. Тяфенъ водородъ ся образува отъ разлаганіето на бѣлтъчинитѣ вещества които, както е извѣстно, съдържатъ тяфъ (кюкюртъ, сѣра). Врѣдителното свойство на тяфенъ водородъ ся състои повидимому въ неговото свойство да отнема кислорода на въздуха, който ний дѣхаме, тѣй сжщо и кислорода, който ся намира въ кръвта. По горѣ бѣхме казали, че кислорода е необходимъ при дѣханіето, той служи за подновяване на кръвта и че тамъ, гдѣто нѣма въздухъ, а слѣдователно, и кислородъ, тамъ нѣма и животъ. За това не е чудно, че е твърдѣ възможно отравяне на хора въ мѣста, гдѣто въ твърдѣ скоро врѣме ся образува голѣмо количество тяфенъ водородъ. Тяфенъ водородъ има миризмата на разваленъ яйца. Аммоніака ся образува най много въ онѣзи мѣста, гдѣто има пикочъ, отъ разлаганіето на която ся развива аммоніака; всякой може да си припомни онѣзи остра и задушлива миризма въ заходитѣ, които не ся провѣтрятъ добрѣ; тѣзи миризма е

сжщата както и на нишаджръ руху, който състои отъ амониакъ.

Нъ испражненпята въ заходитѣ могатъ освѣнъ различнитѣ органически вещества да съдържатъ зародиши на различни прилѣпчиви епидемически болѣсти, като тежката болѣсть, напр. Описани сж въ литературата много случаи, гдѣто сж е развилася тежка болѣсть при отваряние заходитѣ, въ които сж били хвърлени испражненпята отъ болни съ тежка болѣсть. Обикновенитѣ испражнения на здрави хора могатъ да бждатъ сами по себе си вредителни само по тѣхното количество. Тамъ, гдѣто испражненпята не ся изхвърлятъ, а ся оставатъ въ голѣмо количество, тогава тѣ развалятъ подпочвенний въздухъ, а съ това наедно сж разваля и надземний, атмосферний въздухъ.

Единственното средство за да предпазимъ отъ омърсяване земята, а съ това наедно и отъ разваляние подземний и атмосферний въздухъ, то е колкото е възможно по скоро да ся изнасятъ испражненията; тамъ гдѣто имъа прокарани канали, тамъ заходитѣ трѣбва да ся чистятъ колкото е възможно по чисто.

Блатата, въ които водата не ся оттича, винаги служатъ за образуване на зародиши, които произвеждатъ трескитѣ; тъй сжщо служатъ за развитието на трескитѣ и ония мѣста, които по причина на своето природно или искусственно устройство твърдѣ често ся заливатъ съ вода; тѣзъ вода не изсъхва по цѣли недѣли и мѣсяци; нека припомнимъ варненската треска, благодарение на Дѣвненското езеро, видинскитѣ трески отъ разливането на Дунава, пловдивскитѣ и татаръ-пазарджишки челтици (оризени нивы); обработването на тѣзи послѣднитѣ прѣзъ времето на оккупацията и нѣколко години слѣдъ нея бѣше запретено предъ видъ на голѣмия вредъ който тѣ принасяхъ на здравнето на населението; нъ мушперитѣ на блаженна паметъ Источна мисълъта ръководими отъ Румелия за благого на населението — за пооефтеняването на ориза, отново разрѣшихъ обработването на челтицитѣ. Хората сж мисляли да облагодѣтелствуватъ бѣдното население съ пооефтенявание на ориза на

10—20 пари оката, а сѣ го накарали да купува сулфато по 700—800 гроша оката. Каква пропия!!

Къщний въздухъ твърдѣ често бива разваленъ, и като такъвъ той произвежда различни болѣсти. Развалянието на къщний въздухъ има много по голѣмо влияние врѣхъ нашето здравие, отъ колкото атмосферний, тъй като повечето време, особено въ градоветѣ, ний прекарваме въ къщи, особено зимно време. Вредното влияние на лошия къщень въздухъ не ся проявява тъй скоро, а постепенно; по тѣзи причини мнозина не щѣтъ и да вѣрватъ, че такова влияние може да сѣществува. Дѣйствително твърдѣ рѣдки сѣ случантѣ, гдѣто лошия къщень въздухъ направо произвежда нѣкоя болѣсть. Напротивъ влиянието на лошия въздухъ сѣ изразява съ това, че нашия организмъ малко по малко слабне, губи способността си да противустои на различни болѣзнетворни причини; подъ влиянието на такъвъ въздухъ, много болѣсти върватъ по легка, взематъ лошо направление; хора, които живѣятъ подъ влиянието на такъвъ въздухъ твърдѣ лесно заболѣватъ и твърдѣ често страдатъ ту отъ тѣзъ, ту отъ онѣзъ болѣсти. Нека сравнимъ гражданна съ селенина за да ся убѣдимъ въ това, гражданна, които повечето ако и не всичкото си време прекарва или въ къщи или въ дюкяна си и селенина, който повечето си време прекарва на чистъ въздухъ. Много болѣсти, които зависятъ отъ лошия въздухъ, ся срѣщатъ въ градоветѣ много по често, отъ колкото въ селата, тъй напр. охтиката, ревматизма. Най нагледенъ примѣръ че лошия въздухъ има голѣмо влияние врѣхъ нашето здравие, ний виждаме въ помѣщенията, гдѣто сѣ принудени да живѣятъ много хора сгжстено, служатъ казармитѣ; да вземемъ за примѣръ варненскитѣ казарми; сравнение на числото на болнитѣ войници лѣтно и зимно време, твърдѣ очевидно доказва това. Зимно време, когато войницитѣ прекарватъ почти всичкото си време въ казармитѣ и учението е много по слабо, тогава числото на болнитѣ, бива време достига до 70—80 души, биватъ години, това число достига до 100 души; това число отъ мартъ мѣсяцъ, когато вой-

ницитѣ почватъ да ся занимаватъ на откритъ въздухъ, начева да спада; щомъ полка излѣзе въ лагерь числото на болнитѣ изведнеждъ твърдѣ силно спада, щото биватъ мѣсяци когато това число доаждва до 9—10 души и то тѣ сж още отъ зимасъ или пакъ съ лѣтни сюрюни, които никакъ не зависятъ отъ въздуха. Щомъ полка ся върне въ казармитѣ, числото на болнитѣ отведнаждъ начева да расте догдѣ не стигне най голѣма цифра въ мѣсяцитѣ Декемврий и Януарий, когато войницитѣ сж намиратъ въ казармитѣ. Сжщото това си има мѣстото и въ частни кжщия, само въ много по слаба стѣпень, разумѣва ся.

Вредното влияние на кжщний въздухъ може да зависи отъ различни условия. То може да зависи отъ 1) кжщната влага. 2) Разваляние въздуха отъ джханнето и отъ испаренията кожата, 3) Разваляние кжщний въздухъ по причина, че той съдържа вещества, който пораждатъ различни болѣсти и 4) Разваляние въздуха отъ лампи, свѣщи и собитѣ. Всичкитѣ тѣзи условия могатъ всяка една отдѣлно или всичкитѣ наедно да развалятъ въздуха и съ това наедно да влияятъ върхъ нашето здравие.

(Слѣдва).

Холерата спорѣдъ най нова точка на зрѣнието

отъ

Санитарния съвѣтникъ Д-ръ Р. Кохъ.

(Преведено отъ пѣмски отъ Д-ръ А. Головина).

(Продължение отъ № 18.)

Тукъ е мѣстото да говоримъ за пресаждането, като за едно средство което може да предпази хората отъ заразата, не защото ние придаваме голѣмо значение на предпазителнитѣ пресаждания на Феррана сръщо холерата, но защото ние искаме да спомогнемъ на читателя да си състави едно сжждение върху сжщността на предпазителното пресаждане, и защото дѣйствително по този нжтъ възможно е нѣкога да се създаде

предпазването противъ тази заразителна болѣсть. На всѣкиго е извѣстно, че отъ началото на настоящето столѣтие противъ шарката, която понапредъ бѣше една страшна зараза и убиваше хората, е въведено пресаждането на кравишката шарка съ такъвъ успѣхъ, щото тамъ където строго го наблюдаватъ, болѣстьта съвършено пропадва. И ако това предпазливо пресаждане противъ шарката и има още нѣкои неприятели и дѣйствително нѣкои несполуки, то въ неговата дѣйствителность противъ шарката нѣма никакво основателно съмнѣние.

Ползата на пресаждането на кравишката шарка се откри случайно, именно тъй: онѣзъ селени които при доение на кравитѣ, болни отъ шарка получиха болѣстьта, не се имали послѣ човѣшката шарка, даже ако и се биле изложени на прихващане. Този фактъ се констатира много пжтя, но нѣмаше още обяснение за него. Покѣсно направенитѣ експерименти съ лимфата отъ кравишката шарка и отъ човѣшката дадоха заключение че и двѣтъ болѣсти се родственни и че, изобщо казано, същността на предпазителното пресаждане състои въ това че пресаждането на една болѣсть охранява тѣлото отъ пресаждането на една друга, родственна ней. Когато сетнѣ гжбитѣ се припознаха за причина на всичкитѣ заразителни болѣсти, и съ това на кравишката и човѣшката шарка, а послѣ се распространи мнѣнието че гжбитѣ на отдѣлни инфекционни болѣсти не се всички разни, а само преходна форма на единъ, или другъ, видъ, тогава дойде и мисълта че и гжбата която произвежда кравишката шарка, и оназъ на човѣшката шарка, произлизатъ отъ единъ и сѣщъ видъ гжби. И както на едно поле плодоветѣ сѣяни единъ слѣдъ другъ не растѣтъ, ако тѣ си приличатъ (за това селското хазайство сѣе разни нѣща едно подиръ друго на полетата), тъй сѣщо може да се мисли че, когато кравишката шарка вече е преминала презъ едно човѣшко тѣло то плущата слѣдъ нея гжба на човѣшката шарка не намира вече никаква прехрана въ соковетѣ на този човѣкъ. За една изобрѣтателна глава подобна мисль често ще бѣде причина за понататашни заключения и открития. Знаменития хи-

мигъ Пастеръ отиде по надалечъ и дойде къмъ своето извѣстнo откритиe за предпазителнитѣ присаждания на черната пришка. Течението на неговитѣ мисли бѣше слѣдующе: едно и сѣщо растение се развива на различни почви съвършено различно и отровнитѣ растения спорѣдъ мѣстонахождението си съдържатъ различно количество на отрова. Тѣй сѣщо и малкитѣ отровни гѣби спорѣдъ условията на роста имъ могатъ да бждатъ за човѣка повече, или помалко, опасни. Тѣй той направи опитъ съ гѣбитѣ които произвеждатъ черната пришка у животнитѣ (една твърдъ заразителна и за животнитѣ твърдъ опасна болѣсть) събираше ги на бульонъ отъ кокошка при разна температура и направи, — като присаждаше измѣненнитѣ по този начинъ култури отъ гѣби на овцитѣ — наблюдение, че тѣзи култури по мжно убиваха присаденнитѣ вече овци и че още повече измѣненни гѣби не произвеждатъ нето смъртъ, нето силно разболѣване на домашнитѣ животни. Когато подиръ това той присаждаше на овцитѣ които вече бѣха пресадени съ подобна култура гѣби дѣйствующи смъртоносно, тѣ не вредяха вече на пресаденнитѣ отъ понапредъ овци. Овцитѣ презъ присажданнето бѣха предпазени отъ черната пришка. Това предпазително пресаждане противъ черната пришка се оказа дѣйствително при опити въ голѣмъ размѣръ, и съ това развеждането на домашнитѣ животни придоби голѣма полза. Неотдавна Пастеръ е препорѣчилъ предпазително пресаждане и срѣщо кучешкия бѣсъ. Единъ ученикъ на Пастера, младия докторъ Феранъ отъ Тортоза, когато на 1884 година холерата избухна въ Испания, нападна на мисълта да култивира и откритата по онова време запятайната бацилла на холерата и съ това да приобрѣте едно предпазително средство противъ тази послѣдната болѣсть. Мисълта бѣше добра, но изпълненнето ѝ лошо. На 10 Декемврий 1884 г. въ единъ рапортъ представенъ на правителството въ Мадридъ Тортоза увѣряваше че, презъ искусвенна култура на отровнитѣ холерни гѣби той представи една пресадителна материя която пресадена на хората предизвиква неопасни мѣстни явления, но предпазва отъ холера. Пра-

внелството го остави да дѣйствува и много хиляди испанци се вече пресадени отъ Ферана. Има ли неговата метода успѣхъ, това ще го покажатъ погъсенитѣ точни статистически свѣдѣния. Това което знаемъ ние дава голѣми съмнѣния. Възможността да се намѣри едно предпазително пресаждане противъ холерата, по нѣжта на опититѣ, съществува. Но до неговото откритие ние разбира се трѣбва да търсимъ други предпазителни средства и да слѣдимъ мисленно за холерната гѣба въ нейнитѣ нѣтувания презъ странитѣ. Когато презъ единъ нѣтникъ, или презъ стоки и т. н. холерата се пренесе отъ единъ портъ въ вътрѣшността на страната и вслѣдствие на това се покаже въ нѣкое мѣсто, то е особно важно щото първия, или поне немногобройнитѣ първитѣ случаи отъ веднажъ да станатъ извѣстни на полицията, и на докторитѣ. Защото тогава, и до когато болѣстнитѣ гѣби не се понадали въ почвата, съществува още възможность да се ограничи, презъ енергически мѣрки, болѣстѣта съ нѣколко случаи и да се предпази даденото мѣсто отъ епидемия. Но защото подобни случаи отъ всѣка фамилия кждѣто ще се намѣратъ болни се криватъ, то всѣкий добъръ гражданинъ е длъженъ да съобщава за тѣхъ щомъ се научи и е съвършено цѣлесообразно когато въ холерното време се организува една подобна доброволна санитарна служба, или поне помѣщенята на по бѣдното население да се преглѣдватъ по често при подозрителнитѣ болѣстни случаи. Но щомъ едно първо разболѣване отъ холера стане извѣстно въ нѣкое мѣсто, то властѣта трѣбва да дѣйствува съ пълна енергия, за да остане болѣстѣта изолпрана и свързанитѣ съ подобни мѣрки тягости всѣкий трѣбва да пренесе за благо на общето челоувѣчество. Ако помѣщението на онзи човѣкъ който първо се разболѣ отъ холера въ извѣстно мѣсто не е здраво, ако нему му недостига глѣданне отъ страна на роднинитѣ, то бързото пренасяние на единъ подобенъ болѣнъ въ готовъ за това холеренъ лазаретъ, за което най добръ ставатъ тѣй наречениитѣ бараки, е необходимо, а подиръ това оставеното помѣщение на болния трѣбва да се дезинфецира добръ отъ властѣта.

Въ други случаи болния може да остане у дома и да бжде добръ глѣданъ, но неговитѣ съжителѣ ще направятъ добръ до оздравяването на болния и до дезинфекцията на помещението да излѣзатъ отъ тамъ. Защото именно когато у бѣднитѣ хора много души живѣятъ заедно, пренасянето на болѣстѣта е най лесно. Като избухне холерата въ нѣкое мѣсто жителитѣ преди всичко трѣбва да се научатъ че гжбитѣ които произвеждатъ болѣстѣта влизатъ презъ устата, и именно, или съ водата за пиење, или съ ястнето, или като се докоснешъ до устнитѣ съ мръсни прѣсти. Колкото се касае до пиењето то добра вода отъ источникъ не е опасна. Но водата която иде отъ кладеници, или отъ водопроводи които я носятъ отъ рѣки, или гьолове, може да съдържа гъби, и за това презъ времето на епидемия въ нѣкое мѣсто нейното употребленіе трѣбва да се избѣгва. Въ такива случаи тази вода трѣбва да се вари и за по добъръ вкусъ да се пие съ сокове отъ нѣкои овощи, или съ вино, или же да се пие зелтерска вода, слабо кафе, или подобно нѣщо. Тѣй също трѣбва да се избѣгва употребленіето на овощи, салата, защото не е извѣстно, да ли въ дома на продавача на овощитѣ нѣма холера и той не е пишалъ стоката си съ нечисти рѣцѣ, или защото водата съ която миятъ и чистятъ онѣзи плодове може да съдържа гъби. Вареніето, именно дългото или много пѣти повтореното вареніе убива занаятната бацилла и унищожавя съ това всѣкаква опасностъ. Най ситѣ и въ разни нѣща които влизатъ отъ вѣнъ въ къщата могатъ да се държатъ гъби. Който дохажда съ тѣхъ въ съпросковеніе трѣбва да избѣгва да донася прѣститѣ си до устнитѣ. Най добръ при върлуваніето на холерата да не ядешъ преди да не си измиешъ рѣцѣтѣ съ 5 процентенъ растворъ на карболова киселина. За единъ пунктъ още трѣбва да се помисли, именно за нужнитѣ, които се употребяватъ и отъ хора състояніето на здравіето на които още не е извѣстно. Ако онѣзи нужници не се дезинфицирани, то и тѣ могатъ да бждатъ источникъ на распространеніето на болѣстѣта и за това до колкото е възможно трѣбва да се избѣгватъ. Всѣкий може

и когато вече холерата върлува въ мѣстността, да яде и да пие каквото обича, ако само е убѣденъ че отъ това му е добръ и че то не произвежда никаква разстройство на смиланнето. Той трѣбва да се облича топло и да избѣгва всичко такова което ослабва тѣлото, да избѣгва да се вижда безъ нужда съ холерни болни и да ходи въ мѣста за които знае че тамъ холерата върлува. Всѣкий въ разстройство на смиланнето което се появява въ такова време, особно днареята, трѣбва строго да се глѣда, защото не е извѣстно, да ли не може да се разви отъ това холера. Много е добръ въ такъвъ случай болния да си легни и да лежи въ леглото, догдѣто почне пакъ редовно да излиза по вънъ. Тѣй трѣбва да яде тогава супа съ крупн отъ овесъ, гриса, оризъ, и да пие червено вино, чисто, или смѣсено съ малко превряла вода. Ако подпръ това не дойде скоро оздравяннето, или ако се притурятъ още други нѣкои угрожающи болѣстни знакове, то трѣбва непременно да се попита нѣкой докторъ, а да не се губи времето съ употребяването на всѣкакви домашни средства. За това въ настоящето и не се даватъ понататъшни съвѣти, за цѣрението на холерата. Развившата се вече болѣсть трѣбва непременно да се ръководи отъ единъ докторъ. Напротивъ необходимо е да се говори за глѣданнето на болния защото единъ много заетъ докторъ нѣма всѣкога време да дава точни специални инструкции въ това отношение. Ако нѣкой се разболѣе въ една фамилия отъ холера, той трѣбва да се пренесе въ една колкото е възможно по голѣма стая, постоянно добръ провѣтрена. Всички нѣпотребни нѣща трѣбва да се изнесжтъ отъ тамъ, имено: дрѣхи, кърпи отъ маслѣ, килими и запаси отъ храна. Тази стая на болния трѣбва да се дезинфецира нѣколко пжтя на день съ 5 процентенъ карболовъ растворъ, презъ единъ балонъ отъ гутаперка напълненъ съ него, който прави въ стаята едно облако отъ карболова киселина. Най ефтно може да стане това като се купи сурова 100 процентна карболова киселина (*Acidum carbolicum depuratum*) и се разпусне въ едно количество топличка вода 20 пжтя по голѣмо, като се остави да стои $\frac{1}{4}$ часа. Освѣнъ

лицата които глѣдате болния въ една стая къдѣто се намира холеренъ боленъ не трѣбва никой да стоп. А тѣзи лица трѣбва най главно да мислятъ за чистота на рѣцѣтъ си, защото при поемаието на болния, неговия креватъ, или дрѣхитѣ му, тѣ могатъ да бждатъ закалени съ гжбитѣ. Тѣ не трѣбва никога да яджтъ въ стаята на болния и като излѣзватъ отъ тамъ да си миятъ всѣкий пѣтъ рѣцѣтъ съ 5 процентенъ растворъ, да си чистятъ съ него негитѣ и космитѣ и да дезинфициратъ своитѣ дрѣхи съ едно карболово облако. За мненieto на рѣцетѣ може да служи сѣщо и сублиматъ (една часть на 1000 части вода), който обаче трѣбва да се припише отъ докторъ. Когато болния получи диарея, или повръщанне, то тѣзи испражнения трѣбва да се взиматъ въ сѣдове, като се избѣгва до колкото е възможно да се закали постилката, бѣлитѣ дрѣхи и дѣскитѣ съ тѣхъ, а пакъ въ вътрешността имъ се налива пакъ единъ 5 процентенъ растворъ отъ карболова киселина. Тѣзи сѣдове могатъ да се испразднятъ сетнѣ въ нужниците, но болния самъ не може никога да се ползува отъ тѣхъ, за да не се прихване болѣстѣта за онѣзъ които дойдатъ слѣдъ него. Но ако той се е ползувалъ отъ нужниците още преди да бжде болѣстѣта му припозната за холера, то нужниците трѣбва добръ да се исчистятъ, а мѣстото за сидѣние трѣбва да се истрие съ единъ парцалъ намокренъ въ карболовъ или сублиматенъ растворъ. Тѣй сѣщо трѣбва да се постъпи и съ оплесканиѣ отъ болния дѣски на стаята, или креватя. Особно енергично трѣбва да се дезинфициратъ бѣлитѣ дрѣхи, чаршафитѣ, възглавниците, които вслѣдствие на голѣмата слабостъ на болния често биватъ закалени отъ испражнения. Тѣ не трѣбва никога да се се перятъ както обыкновеннитѣ дрѣхи, защото презъ това се турва въ опасностъ живота на перачнитѣ, и заразителнитѣ вещества съ водата която мие ризитѣ ще попаднатъ въ почвата. За това тѣзи ризи, безъ да ги истърсватъ, трѣбва да се свържатъ въ кърпи пропитани отъ растворъ на сублиматъ, карболова киселина, и тутакси да се варятъ половинъ часъ въ пѣна отъ калиевъ сапунъ, бато се распуснатъ 15

грама този черенъ сапунъ въ 10 литри хладка вода. Ако болния оздравѣе трѣбва да му се направи една топла баня съ сапунъ, а стаята, съ всичко което има вътрѣ, да се дезинфицира добрѣ, преди да се ползватъ отъ нея другитѣ, именно по слѣдующия начинъ: брезитѣ, възглавницитѣ, дюшецитѣ и опова отъ дрѣхитѣ което не може да се пере, се носивъ едно дезинфекционно учреждение, къдѣто ги перятъ на горѣща пара. Неотдавна Беконъ препорѣчи единъ дезинфекционенъ апаратъ, който се принася и убива всичкитѣ бацилли. Къдѣто нѣма подобни учреждения, тамъ оставатъ холернитѣ бацилли да умиратъ отъ изсушване и изсушватъ стаята съ всичкитѣ мебели, зимно време презъ силно разгорѣщаване на печкитѣ, а лѣтно съ провѣтриване на стаята. Или же затварятъ всичкитѣ врата и прозорци и папъливатъ стаята съ пара отъ хлора. За това обливатъ хлористъ варъ въ плоски камънини съдове съ еднакво количество сояна киселина и броятъ на една стая отъ средна голѣмина 1 килограмъ хлористъ варъ. Подиръ 24 часа отварятъ всичко и оставятъ тъй нѣколко дена, преди да се ползватъ пакъ отъ стаята. Онова което нѣма голѣма цѣна, стари ризи, стари дрѣхи, сламеници, трѣбва да бжде изгорено. Но ако болния умрѣ отъ холера, то трупа трѣбва да бжде завитъ въ чаршафи, пропитани отъ растворъ на сублимата (1 на 5000 вода) или 5 процентенъ карболовъ растворъ и съхраненъ въ тѣхъ влаженъ, а главното най скоро отдалеченъ отъ къщата. Най добрѣ би било труповетѣ да се изгарятъ защото съ това би се унищожили всичкитѣ гѣби които трупа още съдържи въ себе си.

Това се пунктоветѣ които трѣбва да бждатъ взети въ съществено внимание и автора при свършването на своята книжка иска само да изрази надежда че той е помогналъ за разбирането на холерата и съ това както и презъ даденитѣ свѣти е можалъ да принесе нѣкоя полза.

Първата помощ при нещастни случаи.

Ръководство за самаритянскиѣ школи

въ петъ лекции

отъ

Д-РА ФРИДРИХА ЕСМАРКА,

Профессора на хирургията въ университета въ Кияѣ.

Отъ петото неизмѣнено издание превела отъ нѣмски Д-ръ А. Головина.

(Продължение отъ № 17).

Кръвта

състои отъ една свѣтла жидкостъ (кръвна вода, серумъ) и отъ малки червени, плоски тѣлца (кръвни тѣлца) отъ които около 60 милиона се падатъ на една кубическа линия, на цѣлата крвнина масса на единъ човѣкъ до 60 биллиона. Кръвта служи за храненето и стоплюването на тѣлото, за двата посредствуватъ червенитѣ крвни тѣлца. Тъмната кръвь съдържа повече въглена киселина, а свѣтлата повече кислородъ. Тѣй щото червената кръвь по пътя презъ най малкитѣ жили трѣбва да отдава кислорода и да приема въглената киселина. Дѣйствително въ жилитѣ ставатъ химически процеси които ние можемъ да сравнимъ съ горѣнието, при което тѣй сжщо се изгаря кислородъ и се образува въглена киселина, и тѣзи процеси именно произвеждатъ стоплюването и храненето. Когато вече употребенната тъмната кръвь отново се възвърне презъ венитѣ въ сърдцето, то тя трѣбва отново да бѣде очистена, т. е. трѣбва да отдаде своята въглена киселина и да вземе пакъ кислородъ, презъ което тя става свѣтло червена. Това става презъ малкото кръвообращение въ дробоветѣ, презъ посредство на диханнето.

Дробоветѣ

се два сфенгерообразни мехура, въ които презъ движението на гръдната куфина въздуха е всмуканъ и изгоненъ. Въздуха влиза презъ дихателния цѣвъ, който се развѣтвява като едно

дърво, все на по тънки клончета, които най сетнѣ се свършватъ въ безбройни малки мехурчета обгръжени всичкитѣ съ една богата мрежа отъ жилитѣ на малкото бръвообращение. Отъ въздуха който влиза въ тѣзи тънки мехурчета малкитѣ жили приематъ кислорода и отдаватъ въглената киселина, която се намира тогава въ издихнатия въздухъ. Станалата отново червена кръвъ се носи пакъ въ лѣвото сърдце за да се раздаде отъ тамъ пакъ изъ цѣлото тѣло. Кислорода е оживляющата, хранителната частъ на въздуха, въглената киселина е продукта на горѣнието, пепелъта, тя не може вече да бѣде употребена за храненіето и трѣбва да бѣде изхвърлена. Ако това изхвърляние е въспречетствувано (както напр. при стѣсненіето на дихателния цѣвъ, при крупа) то скоро саѣдва смъртъ. Тѣй сѣщо когато не дохожда повече кислородъ (мишка подъ стѣкляно кълбо). Освѣнъ въглената киселина има още други продукти на обмѣнъ на веществата които трѣбва да бѣдатъ изхвърлени; преди всичко

Вода и никочевина.

Послѣдната съдържа употребенитѣ вече, съдържащи амониакъ съставни части на обмѣна на веществата и се изхвърля отъ

Бъбрецитѣ

се двѣ дългиясти, гладки, бобовидни тѣла, които лежатъ горѣ въ коремната куфина отъ двѣтѣ страни на грѣбначния стълбъ и презъ два дълги цѣва проваждатъ растворенната въ голѣмо количество вода никочивена въ никочния мехуръ, които лежи отпредъ въ таза.

Не помаловажни за отдѣляване на употребенитѣ вече вещества е

Кожата

която покрива цѣлото тѣло и като лошъ проводникъ на топлината съставлява една охранителна покривка за съхраненіето на температурата на тѣлото, за което не малко помага и кълестината която лежи подъ нея. Въ кожата се намиратъ многобройни потни слези (около 3 милиона) които въ 24 часа от-

дѣляватъ почти толкова вода, колкото и бѣбрецитѣ (около 1000 грама = 1 килограмъ въ 24 часа), отчасти презъ транспирация, отчасти презъ невидимо испарение (перспирация). И въ тази вода се намиратъ доста употребени вече вещества (около 8 грама, именно разна солъ) които дѣйствуватъ отровно когато оставатъ въ кожата, и за това се необходими банитѣ.

Храната

служи за замѣстване на употребенитѣ вече и исхвърленитѣ съставни части на тѣлото. Тя трѣбва съ тази цѣль да преминава презъ дълъгъ цѣвъ отъ кожа и мускули, пищеварителния каналъ, на който пътъ отъ хранителнитѣ средства се взиматъ различни хранителни вещества и се предаватъ на кръвта. Това е пищеварението. Приета отъ устата, храната расдѣвчена отъ зѣбитѣ, смѣсена съ плюнката, отива презъ глътката и пищепровода, който лежи задъ дихателния цѣвъ, въ

Стомаха.

Този послѣдний е една голѣма мускулозна торба, стѣнитѣ на която отдѣляватъ единъ киселъ сокъ, *стомаховий сокъ*, когото тѣ презъ постоянното си движение тѣсно смѣсватъ съ ястнето. Станалата така кашица, смилителна кашица, презъ скратяването на стомаха се гони въ червата, а презъ постоянното движение на тѣзи послѣднитѣ презъ цѣлия червний каналъ. Изъ този пътъ лимфатическитѣ жили които лежатъ въ стѣнитѣ на червата всмукватъ хранителнитѣ части на смилителната кашица и ги носятъ като *млеченъ сокъ* въ кръвта. Смилителната кашица става поживка отъ примѣсване на различни пищеварителни сокове, както жлъчката, която се отдѣлява отъ черния дробъ (той лежи отъ дѣсна страна подъ гръдобремната преграда) и плюнката на постомаховата слеза, която лежи задъ стомаха. Останалата частъ отъ храната, отъ която се оттеглиха хранителнитѣ вещества, най сетнѣ дохажда въ долната частъ на червния каналъ (правото черво) отъ където излиза испражнението.

(Край на първата лекция.)